YAPRAK

Her ayın biriyle onbeşinde çıkar
Fikir, Sanat Gazetesi

Sahibi ve yazı işlerini fiilen idare
eden: Orhan Veli Kanık

Yıl: 1 Sayı: 2

15 Ocak 1949
15 Kuruş

Abone: 6 aylığı 150 kuruş
Adres: Posta kutusu 179, Ankara
Arbas Basımevi - Ankara

KARABATAK

Dalar gider pencereler önünde şimdi
Ilık yaz akşamlarını hatırlar
Vapurlar geçer bomboş güverteleri
Bomboş uzanan denizin üştünde
Aç bir karabatak dalar çıkar

Yalnızlık büsbütün üşütür insanı
Kalb daima sevecek birini arar
Hatırlar bakışlarda kalan aşklarını
Avuçları hafif terli, yanakları al al
Ağaçlıklı yollarda akşam dolaşmalarını

İlk yıldızlar karanlık basmadan doğar
Hafif çiçek kokuları gibi uçar içiniz
Yavaşlar eve dönerken adımlarınız
Esen rüzgâra, durur, kulak verirsiniz
Bakışlarınız bütün kadınlarla karşılaşır

Daha önümüzde uzun bir yaz vardır..
Bütün gün şurada burada gecikir oyalanır
Döner durur yatağında bütün gece
Ay ışığı, sıcak hava tutuşturur kanını
Uykularını kaçırır en ufak bir düşünce

Şimdi rüzgârlar soğuk eser yüzünüze
Hüzün verir yağmur sularından geçen bulutlar
Bayırlarda yol alan posta arabaları
Şimdi birbirinden ayrı yaşar kurtlar kuşlar
Sular çakıllardan ayrı akar

Dalar gider, gözleri büyür büyür de
Ilık yaz akşamlarını hatırlar
Avucları hafif terli, yanakları al al...
Bomboş uzanan denizin üstünde
Aç bir karatabak dalr çıkar

Necati CUMALI

BİR TREN YOLCULĞU

Bir tutamlık ışık kaldı akşama
Derken bir yarasa asıldı cama

Dizildiler; usanç, haset, korku, kin
Mezarda iskelet bile tedirgin.

Bir uçurum gibi göçen düşünce
Dönmeye başladı çakr! - ey işkence!

Alçalan tavana asılmış saçlar
Ağaçlar Ağaçlar Ağaçlar Ağaçlar

Bir yangın; yerde, gökte, hâfızada
- Susmuş - hepsi kasırgadan arta.

Bir cam mı kırıldı bu ne şangırtı?
Yok! kafa tasının çatlamasıydı.

Yeşil ışıktan bir damla beynimde
Koşuyordu sağa sola inimde

Ama - şairane, mahzun - bir hayvan
Aya dalmış öyle bir dal ucundan!

Ya bu yüzler ne yüzler, maske gibi.
Yüzler; güzeli, çirkini, garibi...

Kin duyulmuş bir gün, sevilmiş bir gün
Dudaklar; nefretle, aşkla öptüğün!

Sesleniyorlardı bana muttasıl:
— Bacaklarım nasıl, gözlerim nasıl?

Tuh! bu ne mhaşerdir, ne iğrenç... derken
Geldi geldi geldi... geçti bir tiren.

Ahmet Muhip DIRANAS

Şiir Anlayışları

29 ve 31 Aralık 1948 tarihli Ulus gazetelerinde «Şiir anlayışımız» ve «Şiir dili» başlıklı iki fıkra çıktı. Yazar bu fıkralarında, şiir anlayışımızın dünya edebiyatının yanında çok geri kaldığını söylüyor. Geri kalmamızın sebebini de şiiri *hâlâ bazı fikir,, hayal ve heyecanlarımızın ahenkli bir ifadesi gibi* anlamamızda ve *ruh hallerini örten sır ve sembollerden dokunmuş bir sis perdesinden mahrum* olan şiirimizi *çıplak ve keskin bir aydınlığın doldurulmasında* buluyor. Oysa ki - gene Ulus yazarına göre - *şiir dili bugün bizim şiirimizde kullanılan ve günlük dilden fark ıolmayan alelâde dil* den bambaşka bir şeymiş, Bugünkü şairlerimiz bir türlü bunu anlámıyorlarmış.

Yukarıya aynen aldığımız düşüncelerden bir sonuç çıkarmak istersek, bu günün Türk şairine, düşünce ve duygularını aydınlıktan kurtarıp *sır ve sembollerden dokunmuş bir sisi perdesine* bürümesini ve şiir yazarken hepimizin anlıyacağımız dille değil de. içimizden bazı üstün kişilerin mânasını sezebilecekleri başka bir dille konuşmasını tavsiye etmemiz gerekir. Belki bu türlü şiirden anlayıp hoşlananlar vardır ve anlaşılan Ulus yazarı da onlardan biridir. Buna bir diyeceğimiz yok. Ama dünya edebiyatının ve şiirinin bu istikamette geliştiği, bizim ise bu yolda geri kaldığımız iddia edilince işin rengi değişiyor. Çünkü biz öyle sanıyoruz ki, Ulus yazarının hasretini çektiği ve «ileri şiir» diye önümüze koyduğu şiir anlayışı çoktan devrini tamamlamış, tarihin kucağına gömülmüştür. Avrupada şiir, başka sanat kollarında olduğu gibi, ancak küçük bir aydın zümresinin anlıyabileceği ve meşgul olabileceği bir iş olmaktan çıkıp, geniş kütlelerin duygu, heyecan ve düşünceleriyle beslenmeye başladığından beri, yavaş yavaş bütün sunîliklerden, kendi özünde bulunmayan bayağı ve lüzumsuz süslerden kurtulmuş, aydınlığa, tabiîliğe yani gerçek güzelliğe doğru gitmiştir. Şiir dili denilen şey de, pek tabiî olarak, aynı şekilde gelişmiştir. Şiir dilini ancak uzmanlar tarafından anlaşılır acaip bir kuş dili haline getirenler, toplumun içinde küçücük bir zümreye hitap edenlerdir. Herkese tesir edecek söz herkesin anladığı dille söylenir. Bugünün şairi asıl hünerin, anlaşılır dille güzel söylemek, güzeli yaratmak olduğunu artık biliyor. Sanatın topluma kök salmış bir ağaç gibi büyüyüp geliştiğini gördüğünden, toplumla olan ilgisini kesmenin sanatkâr için intihar demek olduğunu da biliyor. Şairin toplumla olan ilk bağı ise dilidir. Nasıl olur da şair mümkün olduğu kadar büyük bir çoğunluk tarafından anlaşılmak istemez? Bu saadete ise ancak çoğunluğun, aydınlığın karşısına çıkmaktan korkmayan sanatkârlar erişir. Karanlıklara ve meçhullere bürünmeye çalışan sanat, ışığa çıkınca çirkinliği gizlenemiyen makyajlı bir kadın gibi sahte ve iğrençtir. Gerçek sanat «çıplak ve keskin» de olsa aydınlıktan korkmaz.

Avrupada ve dünyanın başka yerlerinde bu gerçek çoktan öğrenildi ve sanat anlayışı zamanımızın şartlarına uygun, sağlam temeller üzerine oturtuldu bile. Bizde ise genç nesle ileriyi, doğruyu, güzeli göstermek iddiasında bulunan bazı yazarlar hâlâ yüz yıl önceki sanat anlayışını ısıtıp önümüze koymak - işin daha da fenası - bunu yaparken ileri görüşü temsil ettiklerine herkesi inandırmak istiyorlar.

M. FIRTINALI

HALK KAVRAMI

Sabahattin EYUBOĞLU

Biz aydınlar, kendimize halkçı dediğimiz zaman bile, hatta belki en çok o zaman, halkı kendimizden ayrı bir dünyada yaşayan dumanlı bir kalabalık sayarız. Halk bizim inanmadığımıza inanabilir. Bizim bayağı dediğimize güzel, güzel dediğimize saçma diyebilir; biz ağzımızın tadını biliriz, o bilmez. Oysaki radyodan bile bazan halkın bugünedek duymadığı bayağılıkları yayan, gazete ve dergilerde düşünülmedik saçmalıklara düşen, kitap kapaklarına, köşe başlarına, ev içlerine umulmadık zevksizlikleri döşeyen bizleriz. Halk karagözü yapmış, biz o cıvık operetleri; halk yemen türküsünü söylemiş, biz o yapışkan, o ağlamış şarkıları; halk alçak gönüllü ustalar yetiştirmiş, biz burnu kaf dağında üstadlar; halk türkçe gibi bir dil yapmış, biz geçenki gibi bir kongre; halkın atasözleri var, bizim bin bir tuhaf vecizemiz.

«Halka ta'n eylemek nemiz
Cümle küstahlık bizdedir.»

Biz neler yazabilirmişiz, ama halk tutmazmış; ne filimler çevirebilirmişiz, ama halk böylesini istiyormuş, ne ince nükteler yapabilirmişiz, ama halk yalnız kabasından anlıyormuş. Sanki halk en iyi sanatçılarımızı tutmamış, Nasrettin Hoca'yı, Şarlo'yu bizden önce beğenmemiş gibi.

Gelin, işlerimizi halkçı gibi değil, düpedüz halk gibi yapalım. Halkın sözde istediğini değil, kendi aklımızın erdiğini, gönlümüzün dilediğini söyliyelim. Zevksizliklerimizin sorumluluğunu halka değil kendimize yükliyelim. Halk öyle istiyor diye kimimiz kısık idare lambasına dönmüş, kimimiz çığırtkan renklere boyanmışız. Halka inmeği bırakıp kendimizi aşmağa bakalım. Yoksa halimiz çocuk şiiri yazmakta inadedenlerin haline döner. Hani bir takım hevesliler vardır sözde çocuğun dünyasını anip *çocukca* şiirler yazarlar; yazdıklarını ne kendileri ciddiye alır, ne biz, ne de çocuklar; ama, çocuklar adam olsun diye, bu zahmete katlanırlar. Bizim inandığımıza çocuk nasıl ve niçin inansın? Çocuk kendini aşan, ciddiye alınan, gerçekten benimsenen işleri sever, halk ta öyle.

YANLIŞ BİR YOL

O. V. KANIK

Toplumsal hayatımızda iki üç yıldanberi gelişmekte olan bazı olaylarla bu olayları körükliyen bazı kimselerin, istemeye istemeye, memlekete kötülükler ettiklerini görüyoruz. Bu kötülükler günden güne artıyor. Cahil halkı avlamak isteyen fikir matrabazları, onun geri taraflarını alabildiklerine sömürmekten geri kalmıyorlar. İnkilâpçı Türk gençlerine, bu gerilik simsarları ile savaşmak, onları alt etmeye çalışmak düşüyor. İçlerine, zmaan zaman, bir takım yarı okumuş safdilleri de alan bu simsarların son günlerde yeniden ileriye sürdükleri mesele din öğretimi meselesi oldu. Bu meseleyi yeniden ileriye sürenlerin hepsi, memlekete bu yoldan faydalı olmak istediklerini söylüyorlar. Ama, Atatürk'ün, ileri bir millet olma yolunda başarmaya çalıştığı işleri - daha kendisi mezarına bile girmeden - çürütmeye çalışanlar, ne söylerlerse söylesinler, biz onların yurda gerçekten faydalı olmak istediklerine inanamayız. Çünkü, ferdlerin vicdanlarına burunlarını sokmak suretiyle islâm dünyasını medenî dünyadan ayıran Osmanlı devletinin millete bunca yüzyıldanberi, faydalı değil, sadece zararlı olduğunu artık her aklı başında insan biliyor. Yurttaşlarımız arasındaki din ayrılıkları ile mezhep ayrılıklarının doğuracağı güçlükler bir yana, - kanun yolu, bilim yolu, ahlâk yolu dururken - insanların sadece dinle düzeltilebileceğini söylemek artık safdillik de değildir.

Bunun, cahil halkı avlamak gayretiyle oynanan bir oyun olduğunu anlamamak için aptal olmak gerekir. O zatlara, memleketlerini gerçekten seviyorlarsa, şunu sormak isteriz: Halkı kazanmanın başka yolları yok mudur?

Cami yerine okul yaptırarak, mızraklı ilm-i hâl yerine hayatbilgisi öğreterek kalkındırılacak bir köylü sınıfı, belki bugün için, bu işlerden hoşnut kalmıyabilir. Ama yarın öbürgün, okumuş, müreffeh, şuurlu bir millet meydana geldiği zaman, halkın gönlü, bir takım dolaplar oyunlarla değil, iş görmüş, memlekete faydalı olmuş insanların alın aklığı ile kazanılacaktır.

Böylelikle demokrasi dâvasının gerçekleşmesi yolunda da esaslı bir adım atılmış olur

B A T I D A N S E S L E R

Sinemanın Geleceği, Sanat'ın Geleceği

Nef Dergisi sinema için özel bir sayı çıkardı. O sayıda yayımlanan yazılar aşağı yukarı şunu söylüyor:

«Fikir istiyoruz, fikir... Hollywood'dan ve filim çevrilen her yerden yükselen ses budur. Stüdyolarda: Bir fikrmi var, bir fikir buldum sözü sık sık işitiliyor. Oysaki edebiyat, resim alanlarında böyle bir iddiaya pek seyrek rasliyoruz. Acaba sinemada yeni fikir bulan kim olabilir? Her halde filim yapanlar değil. Zaten onlar pek fazla meşguldürler. Öylè ise iş gene yazarlara kalıyor. Yeni çevrilecek filim için fikir bulmak ödevi yazarın sırtındadır. Ama felâket şurada ki, yazarın fikir stoku diye birşey yok. Olmaması da lâzım. Bir ressam veya besteci tablosunu veya bestesini meydana getirmeden önce müşterisine fikrini izah ediyor mu? Meselâ ressam yapacağı tabloyu anlatırken: «Sağa çizgili elbise giymiş bir adam, sola bir ağaç, ön tarafa bir gitara koyacağım.» diyor mu? Müşteri de «Hah! işte böyle birşey istiyordum.» diyip yapılacak eseri satın alacağını vaad ediyormu? Yazar için de durum aynıdır. Bu yüzden de Hollywood'un başvurduğu eski yeni bütün yazarlar vaziyeti kurtaramadılar. Kurtaramazlardı da. Yazarlara fikir satıcıları hahut yeni mevzu bulucuları gibi bakıldıkca bu hep böyle devam edip gidecektir. Çünkü ressam bir renk satısıcı yatro piyesi, bir röportaj veya bir hiğil, yeni bir ifade tarzı arıyor. Bir tiyatro piyesi, bir röportaj veya bir hikâyenin resimle anlatılışından ibaret olan sinema artık ölüyor. Doğmakta olan sinema kitaba, şiire yakın bir şey olacaktır. Onun da Stendhal'leri, Shakespeare'leri, Pascal'leri, Valéry'leri, Proust'ları hatta Descartes'ları çıkacaktır. Filim çeviren makina, dolma kalemin yerini tutacak. İşte ancak bu sayede sinema yapıyabilir.

Erol GÜNEY

Alçak gönüllülüğün de, gururun da zamanı vardır. Sinema gönülsüzlük devresini geçirdi; artık iddialı olmalıdır. Büyük bir oyun oynanıyor. Bir san'at kolu, şimdiye kadar başka sanatların at oynattığı bir alanı ele geçirmek üzeredir. Sinemanın geleceği sanatın geleceği ile birleşiyor.»

İngiliz Sosyalizmi ve Edebiyat

Somerset Maugham geçenlerde «İngiliz edebiyatı artık bir taşra edebiyatı oldu.» demişti. Gazette des Lettres'in muhabiri ile bir görüşme yapan Horizon adlı büyük İngiliz dergisinin müdürü Cyril Connally de aynı fikirde: «Edebiyatımız uyukluyor; üstelik yeni bir edebiyat okulu da yok, diyor. Foster eski bir devrin adamıdır Elisabeth Brown ve Evelin Waugh, büyük romancılardır Ama yalnız romancı. Halbuki bize Sartre gibi, Camus gibi romancı ve düşünür yazarlar lâzım. Elliot, Nobel mükâfatını kazandı. Fakat çoktan beri ne fazla birşey yazıyor, ne de arkasından bir giden var. Bu uyuşukluğun tabi birçok sebebi olmalı: Maddi zorluklar, bitkinlik, vesaire... Ama bunun bir de memleketimize has bir sebebi var. O da sosyalistlerin iktidara gelmesi. Artık yazarlarımız, Rimbeaud ve birçok sanatkârlar gibi, burjuvalara karşı isyan bayrağını açamıyor; bu isyanın kamçısından faydalanamıyorlar. Devrim yapmış bir memlekette rejim, sanatkârlarca, ya tutulur ya tutulmaz. Ama, ne olurso olsun, tepkiler kuvvetli olur. Lakin bizim gibi mutedil bir sosyalizm denemesi yapan bir ülkede, yazar ne yapsın? O ne lehte durum takınabilir, ne de aleyhte. Bazı yazarlarımızda görülen tepki ise, toplulukla ilgisini kesmek istiyen Oxfordvâri bir estetizmdir. Bunun modası da çoktan geçmiş, faydasızlığı denenmiş.

Zenci Şairlerden Örnekler

Geçen sayımızda Langston Hughes'un bir şiirini vermiştik. Aşağıda okuyacağımız parça Gwendolyn Bennett'den çevrilmiştir.

Seni siyahlığın için seviyorum
Şu göğsünü saran karanlık için
Seni efkârlı sesin için seviyorum
Şu gölgeli gözlerin için...

Ah küçük esmerim, keder yoldaşı doğuştan
Takın nen varsa şöyle şahâne
Unut köle olduğunu bir zaman
Bas kahkahayı kadere...

Çeviren :
Melih Cevdet ANDAY

Olan Biten

UNESCO

UNESCO'nun Lübnan'daki toplantısına katılan Türk heyeti başkanı Dr. Tevfik Sağlam'ın gazetelere verdiği demeçten: «İcra Komitesi, Türkiye'nin ilk öğretimde köy enstitüleriyle ne kadar mühim bir adım atmış olduğunu sitayişkâr sözlerle ifade etmiştir. Ayrıca Dr. Huxley, genel nutkunda, köy enstitülerinin faaliyetlerini mahallinde tetkik edecek bir mütehassısı Türkiye'ye göndermeyi düşündüğünü ifade etmiştir.»

Gene öğrendiğimize göre, Türk heyeti, UNESCO'nun faaliyet programı içinde yer alan, klâsiklerin tercümesi işinde, memleketimizin elde ettiği başarıları tanıtmak amaciyle bu tercüme eserlere ait bir kolleksiyonu bütün üyelere dağıtmıştır.

Dışarıda yüzümüzü ak eden bu iki önemli başarının, içerde en çok saldırılan, kötülenen, çürütülmek istenen işlerden olması ne tuhaftır.

M. C. A.

X. Devlet Resim ve Heykel Sergisi

Paris'te bir yıl kadar çalıştıktan sonra memleketimize dönen Arif Kaptan artık eskisi kadar kolay resim yapamadığını, bir tabloyu tamamlamak için bir iki ay çalıştığını söylüyor.

Paris'e gitmeden önce, bir aykaldığı Bursa'dan, bir sergilik eserle dönen Kaptan'ın sanat anlayışındaki bu değişiklikte işaret etmek istediğimiz bir gerçek var: Resmi el hüneri olarak anlamaktan vazmeçmeli; öteki sanatlar gibi, insan görüş, düşünüşünün ifade yollarından biri olarak anlamıya çalışmalıyız.

2 Ocakta açılan X. Devlet Resim ve Heykel Sergisinde çoğu ressamlarımızın bu anlayıştan çok uzak olduklarını, seyirciye bir şeyler söylemek için en ufak bir gayret sarfetmediklerini gördük. Fikrimizce tabiatın gelişigüzel bir kopyası olduktan sonra, bir manzaranın tadına varmak için ressam olmıya hiç te lüzum yok. Fiyatları 200 - 800 lira arasında değişen natürmortlara bakınca manavların tezgâh düzeninde daha yaratıcı davrandıklarını söylemek zorundayız.

N. C.

Verem Haftası ve Mimi

Tuhaf bir tesadüfle Verem Haftasının ikinci günü, Tatbikat Sahnesi Opera Bölümü Sanatkârları Küçük Tiyatro'da Puccini'nin «La Bohème» ini sahneye koydular. Bilindiği gibi, La Bohème'in, neşeli, hayat dolu şairleri, ressamları yiyecek, yakacak sıkıntısı içinde zor bir ayat sürerler. Son perdede şair Rodolfo'nun sevgilisi Mimi veremden ölür. Ne arkadaşı Musetta'nın küpelerini satarak ilâç, doktor bulmaya çalışması, ne de Rodolfo ile öteki dostlarının çırpınmaları Mimi'yi ölümden kurtaramaz.

Ne dersiniz, Veremle Savaş Derneklerinin kurulduğu devrimizde yaşasaydı, kızcağız şifa bulr muydu?

N. C.

Tenkitçiler Aldatıyor

Paydos piyesinin Ankara ve İstanbul tiyatrolarında aylarca oynanmasına, tenkitçilerce beğenilmesine ne demeli? Şaşıp kalmak olmaz; bunun nedenini bulmaya çalışmak gerek. O piyesin dili, tiyatro dili olmadıkdan başka, doğru dürüst türkçe bile değildi. O piyesin tekniği çürüktü, acemice idi, zavallı idi. O piyeste yaşatılmak istenen kişilerin hemen hepsi sahte idi, yapmacıktı; hiç birinin aslı ile ilgisi yoktu; tek kelime ile kukla kişilerdi.

O halde neden tuttu? suçu halka mı yüklemeli? Hayır. Halk kötü piyesi de, iyi piyesi de görür. Çok defa ikisini de sevebilir. Halkın kötü bir piyesi tutması o kadar üzülecek, tehlikeli bir şey de değildir. Çünkü o, günün birinde yanıldığını anladığı an zevkini, fikrini yenilemekte tereddüt etmez. Halkın kötü alışkanlıklara bag lılığı sürekli değildir.

Bizce Paydos'un gördüğü rağbet halkımızın sahnede kendini, memleketini, memleketinin meselelrini bulmak isteğinden ileri gelmiştir. Fakat *Paydos,* bu isteği karşıamak niyetine rağmen, bu ağır yükün altından kalkamamıştır.

Asıl utanılacak şey, eli kalem tutanlarımızın bu piyesi göklere çıkarmaları, bunu yaparken de halka dayanır görünmeleridir. Halbuki günün birinde onların sevmediği fakat halkın tuttuğu bir piyesle karşılaşırlarsa o zaman halkın anlayışsızlığını söylemekten çekinmiyeceklerdir.

Halkı tenkitçiler aldatıyor. Ama çirkine güzel diyerek. Şükür ki halkın beğendiği gerçekten güzel bir eseri, ne yapsalar, onun gözünden düşüremezler.

İnönü Armağanı

Günlük gazetelerden öğrendiğimize göre İnönü Armağanı şiirde Yahya Kemal Beyatlı'nın *Hayalşehir* adlı şiirine, tiyatroda *Paydos* muharriri Cevat Fehmi Başkut'un *Küçük Şehir* adlı piyesine, musikide de Ahmet Adnan Saygun'un *Yunus Emre* oratoryosuna verilmiş. Jüri şu zatlardan kuruluymuş: Celâl Esat Arseven, Suut Kemal Yetkin, Muhsin Ertuğrul, Paul Bonatz.

Bunların içinde musiki ile uğraşan bir tek kişi yok. Celâl Esat Arsever'in bir zamanlar operet oynattığı söylenirse de, bunun musiki alanın da yetkili bir kişi olmak için yeter derecede sağlam bir sebep olmadığını sanıyoruz. Demek ki, musiki armağanı Ahmet Adnan Saygun'a kendiliğinden gitmiş.

Şiirle tiyatroya gelince... Tiyatro üzerinde konuşabilecek bir Muhsin Ertuğrul, şiir üstüne konuşması hoş görülebilecek de bir Suut Kemal Yetkin var. Bu hesaba göre tiyatro armağanını *Paydos yazarı* Bay Cevat Başkut'a Muhsin Ertuğrul, Şiir armağanını Yahya Kemal Beyaltı'ya, Suut Kemal Yetkin vermiş oluyorlar. Bir mimar olan Paul Bonatz'ın ise, ne musiki ile ne de Türk dili ile bir ilgisi olmadığına göre bu jürideki üyeliği biraz tuhaf oluyor.

İkinci tuhaf nokta da verilen armağanın adıdır: Özendirme Armağanı. Altmışını geçmiş olan Yahya Kemal Beyatlı, bu armağanı aldıktan sonra şiir yazmıya özenecek demek. Allah zihin açıklığı versin.

YAPRAK

Dergiler

Yağmur ve Toprak

Altıncı sayısı yayımlanan bu aylık dergi, olaylara, rakamlara dayanarak, fakat vahşi bir ilim maskesi de takınmadan, edebiyatsız, yapmacıksız bir dille günün ekonomik, toplumsal, eğitimsel durumunu belirtmeye çalışıyor. Çıkara dayanmıyan yurt sevgisi, amaçta aydınlık, yalın söz gibi özellikler, hem yurdumuzun gerçeklerini, hem dilimizin güzel örneklerini orta ya çıkarmaya ne kadar elverişli imiş, bu dergide görmek mümkün.

Yağmur ve Toprak, daha çok köy öğretmenleri, akıncı köy öğretmenlerine sesleniyor; onların gördüklerinden yazdıklarından da faydalanıyor.

Konya'nın Tozu

Konya'da çıkan Selçuk gazetesinde «Konya'ya el uzattırmayız» başlıklı bir yazıda bir İstanbul gazetcisine ver yansın etmişler. Gazeteci galiba Konya'nın tozundan, dilinden ve softalarından bahsetmiş. Oysaki «Konya Türkün, Türk Konyanın kendisiymiş;» «gazeteci Bayan bir mum yakıp derdine yanmalıymış». Bir arkadaşımız ayni gün Konya'da tozdan değirmenciye dönmüş bir arabacıdan şu sözü duymuş: «Sen bakma beyim, Konya'mızın tozu da boldur, softası da». Yaprak der ki *Selçuk yazarını ver, arabacıyı al.* Konya'ya toz kondurmayan yazarı, Mevlâna'nın türbesine gidip bir levhadaki şu kılıcan ince kılıçtan keskin sözün önünde boyun eğmeğe davet ederiz: «YA OLDUĞUN GİBİ GÖRÜN, YA GÖRÜNDÜĞÜN GİBİ OL».

Asya Gidiyor

Adana'da çıkan Kalem Dergisinde «Vagona Sığmayan Asya» başlığı altın da, bir yazar, şair ve öğretmen Arif Nihat Asya'nın Edirne Lisesine gitmesine hayıflanıyor ve diyor ki:

«Asya gidiyor, dediler; hem de Trakya'ya; bu söze inanmadık. Koskocaman Asya Trakya'ya nasıl sığar dedik; fakat gördük ki, o bir kompartımana bile sığarmış... Bizim bir kompartımana sığacak kadar küçük görünen Asya'mız hakkatte Asya kıtasından kıyaslanamıyacak kadar büyüktür: Asya kıtası yalnız medeniyetin ilk beşiği idi, Bizim Asya'mız sanatın son eşiği oldu. Asya kıtas Türklüğün kaynağı idi; bizim Asya.mız hem Türklüğün. hem Türkçülüğün volkanıdır.»

Baştan başa Asya'yla dolu olan derginin son şiirini de bir şair şöyle bitiriyor:

Yaşamak ne oluyor artık bize
Çok değil mi toprağın altı
Çukurova'nın şanlı kartalı
Bucak, il, koca Asya gidiyor.

Yaprak ne mi der bu işe? Pes.

Kitaplar

Baba Evi

Orhan Kemal, Gorki, London, İstrati gibi kendi kendini yetiştiren yazarlardandır. İlk kitabı *Baba Evi* yazarın çocukluk, ilk gençlik çağlarını aksettiren antobiograpfique bir hava taşıyor. Eseri daha önce, parça parça. küçük hikâyeler halinde, çeşitli dergilerde okuduğumuzu hatırlıyoruz:

Varlık'ta «Matbaatül - Haceriyye» Yaratış'ta «Balık», XX. Asırda «Maçlar yapardık»... gibi. Baba Evi, bu bakımdan roman olmaktan çok, yanyana getirilmiş küçük hikâyeler tesiri bırakıyor.

Küçük Adamın Notları ile Panait Istrati'nin *Adrien Zografi'nin Hikâyeleri* arasında epiy benzerlikler var. Küçük adam, yaşayışı yaradılışı ile, Adrien'i çok hatırlatıyor. Ama unutmayalım ki, *Baba Evi* Küçük adamın çocukluk, bulûğ, iyi niyet çağının hikâyeleridir. O henüz şekilsiz, yönsüz, isteklerinin peşinde başıboş bir hayat sürmektedir. Yazarın hikâyelerindeki sağlam hayat anlayışına bakarak, *Küçük Adam*'ın karakterinin gelecek ciltlerde keskin çizgilerle Adrien'den ayrılacağını. daha şuurlu bir dünya görüşüne erişeceğini umuyoruz.

Kısaca söylemek gerekirse *Baba Evi* başarılı bir eser, Orhan Kemal usta bir yazardır. Şiirli, canlı, sürükleyici bir anlatışı var. Alışılmış cümle kalıplarını kırarak, kelimelere yeni manalar, bir çeşit hürriyet kazandırmasını, ilk bakışta, yabancı olduğumuz için yadırgadığımız, hatalı gibi görünen, kısa kısa cümlerele sayfalar sürecek olayları bir çırpıda canlandırmasını biliyor.

N. CUMALI

HİKAYEHİKAYEHİKAYEHİKAYEHİKAYE HİKAYEHİKAYEHİKAYEHİKAYEHİKAYE HİKAYEHİKA

Kış Akşamı, Maşa ve Sandalye

SAİT FAİK

Odanın sessizliği, bir sandalyenin duruşu, duvardaki saatın tik takı sinirime dokunuyor. Dışarıda kar artıyor. Pencereden görülen manzara dondurucu. İçimden birşeyler yapmak geçiyor. Ama biliyorum ki, hiç bir şey yapamayacağım.

Atlasam bir vapura, şehire insem diyorum. şehir, umutların, tesadüflerin, tehlikelerin, gürültülerin içinde her zaman elimin altında bulunan bir sergüzeşt tombalasıdır. Sokarım elimi bu torbaya, çekerim 77 numarayı: Çinko. 19 numaraya tombala!

Şehirden tam dokuz mil uzaktayım. Dört tarafım su içinde. Kar, azala çoğala yağıyor. Bir horoz ötüyor bir çocuk hindi güdüyor. Çan çalıyor, uzaktan bir araba sesi duyuluyor. Tekrar horoz ötüyor.

Bu boş sandalye birdenbire doluvermeli. Kim gelip oturmalı? Hiç kimseyi istemiyorum Ama sandalye... Bir insan bekler gibi duran sandalye? Onu yapan sandalyeci yaman adammış doğrusu. Sandalyeye insan bekletmesini bilmiş.

Bir portakal soyup yiyorum.

Bir ara dalmış olacağım ki saatin sesi durmuştu. Gene başladı. Kar gene ufaldı. Mangalın maşasında da sandalyedeki hal var. Birisi tutsun ucundan onu, bir kor parçasını alsın, — Adam üstündeki külü üflesin — cigarama uzatsın kendini maşa.

Bana öyle geldi ki maşayı satan çingene karısı Mecidiyeköyü sırtlarındaki kulübesinin önünden bu maşayı elinde sallıyarak kocasını çağırmış:

— Koca be! Bu maşa başka maşa be! Ateş ister tutsun durup dururken yerinde.

— A be, keçileri kaçırdın mı? Kehlibar be? Ne söylersin ipsiz sapsız öyle be?

— A be derim ki ateş ister bu maşa be benden.

Bıyığına ak düşmüş kırkbeşlik çingenenin beyazı çok, karası bol, kırmızısı bir alay gözlerinden bir korku sıçramış:

— A be bizim karı oynattı, demiştir gibime gelir.

Halbuki çingene karısı da benim gibi, birdenbire bir maşanın duruşunu beğenmiştir. Duruşunu değil duruşundan bir dost eli, hikâyeler anlatan bir ahbap eli düşünmüştür, görmüştür. Kehlibar şair kızdır, dertli kızdır, yalnız kızdır, garip kızdır. Kocası kıskanç mı kıskançtır. Onu öteki kadınlarla maşa satmıya gönderdiği zaman evde dokuz doğurur.

Cigaramı yaktım. Karşımda lâpa lâpa kar yağıyor. Birdenbire bir sevinç, kuvvetli bir sevinç hissi kaplıyor beni. Nereden geldi bu sevinç bilmem? Sıkıntımın içinde nasıl belirdi? Sıkı bir iskarpin içinde yumuşak, mini mini lâtif bir kadın ayağına benzer bu sevinci ne etmeli?

Perdeyi sıyırıp karın hâlâ yağıp yağmadığını, yarın sabah mektebe giderken içleri al yeni lâstiklerimle karları gıcırdatıp gıcırdatamıyacağımı düşündüğüm çocukluk günlerimden kalma bu sevinci nereye asmalı? İki baş sarmısak bir nazar boncuğu ile?

Sonra kızılcık ağacının dibine kuş yemi, darı, mısır, buğday atılacak; evden bir elek getirilecek; eleğin keneraına bir sopa konup kaldırılacak; sopaya bir ip bağlanacak; ip, evin alt katındaki pencerede mavi mavi bakan çocuğa atılacak — ucuna taş bağlanıp —; sonra eve girilecek; saç sobanın üstünde kuruyan mandalina kabuğunu sıcak sıcak ağıza atıp, pencere kenarında, kapana girecek serçe beklenecek...

Hey zavallı, budala çocukluk! Şimdi sen bile yoksun. sesin o kadar uzaklardan geliyor ki. mezardan çıkıyor bu ses diyecek gibi oluyorum.

Rüzgâr damdan dama geçiyor. Kurşun bir kubbeden kayıyor. Gökte bir gölge belirdi. Camların buğusundan büyüyen bu gölge birdenbire bir karga oluverdi. Geldi, evimin karşısındaki kiliseye kondu. Hem de başka yer yokmuş gibi tam putun üstüne.

Yıldız poyraz çılgıncasına esiyor. Şimdi darı taneleri gibi ufak ve sert bir kar, ölü gibi morarmış eski karların üstüne canlı, sarımsı bir renkle düşüyor.

Sokağa çıkmalı, bir kahveye gitmeli, İstanbul'a inmeli mi, inmemeli mi diye düşünmeli. Bir vapur kaçırmalı. Bir vapur daha kaçırmalı. Sonra ortalık kararınca bastona dayana dayana eve dönmeli. Oturmlı, okumalı. Hep aşk hikâyeleri okumalı. İnsanların birbirini sevmiye buradan başladığını sanmalı. Kapanmalı yalnız kendi kendimizi düşünen varlığımıza, hayatımıza. Dışarıya burnunu bile uzatmamalı. Ne mangallıyı, ne malgalsızı, ne kaloriferliyi, ne ateşsizi, ne hastayı ne acı, düşünmeli; salmalı kendini hülyaya, gerine gerine aşk hikâyeleri okumalı.

Beklesinler dursunlar maşa ile sandalye. Eşşekler! Kuşlar hâlâ gökyüzüne fırlayıp yere keskin gözleriyle bakadursunlar. Bakalım bir lokma, bir tek darı tanesi görebilirler mi?

Kar yağıyor. Kimi kürkü, kimi çizmesi, kimi lâstiği, kimi çivili kunduraşı, kimi bastonu ile evine dönüyor.

Berbad şey şu kış! Kötü şey, kötü! Bakma şatafatına! Bakma manzarayı İsviçreye çevirişine...

Kalktım. İnsan bekleyen sandalyeyi masanın altına sürdüm. Sonra mangalın üstünde el bekliyen talihsiz maşayı külden çıkardım; mangalın kenerına yatırdım. Kar da, rüzgâr da durmuştu. Köyün içinde ses seda yoktu. Gök yüzü kap karanlıktı. Orada uzun, bitmez tükenmez bir kış gecesi durmuş dinleniyor, yeniden kar topluyordu. Önce pencereyi, sonra ağızımı açtım; kış gecesine sunturlu bir küfür, Kumkapı'lı bir ermeni balıkçı küfürü salladım.